

gresivno od 2 do 4%. Denimo, da se je v Trstu računalo samo po 2%, da se je torej postopalo tako milo in obzirno, kakor nikjer drugod v naši ljubi Avstriji. Kaj najdemo? Svota 460.000 gld. kaže, da je finančna uprava v prvem trgovinskem mestu v naši državi našla samo 23 milijonov kapitala. Bogati Trst, kjer so že pred dvajsetimi leti računali, da prebiva v njem nad 50 oseb, katerih vsaka ima nad milijon gold. premoženja, v Trstu naj sedaj ne bo več kapitala kakor 23 milijonov?! Da, ako se držimo osebne dohodarine, ako kapitalizujemo svoto 460.000 gld. z 2%, — ako bi jo pa kapitalizovali deloma s 4% bi našli še manj kapitala — potem res vse privatno premoženje v Trstu ne znaša več nego 23 milijonov, a dobiti človeka, ki naj to verjame je absolutno nemogoče!

Kdor pozna količkaj tržaške razmere, tisti ve, da imajo samo Reinelt, Ralli, Scaramangà in nekateri drugi italijanski, grški, srbski in nemški trgovci več kakor 23 milijonov premoženja in tisti ve tudi, da premorejo samo veliki kapitalisti v Trstu — malih ne računamo — blizu 100 milijonov premoženja in da bi osebna dohodarina v Trstu morala nesti nad 2½ milijona gold., ako bi se bilo tako postopalo, kakor je hotel postopati doktor Schuster in kakor se postopa drugod! Mesto tega pa bodo vsi tržaški kapitalisti veliki in mali in ogromna množica uslužbencev skupaj plačevali osebne dohodarine le — 460.000 gld!

Te številke ilustrujejo kaj drastično govor bivšega finančnega ravnatelja dr. Schusterja, te številke kažejo, kako upliva politična uprava na finančno upravo, iz kratka kakšen je zrak v Trstu, kateri značajnemu in poštenemu dr. Schusterju ni dobro storil. Mi dr. Schusterju drage volje verujemo, da v tem ozračju ni hotel obstati in da se je raje umaknil, kakor da bi s svojim imenom sankcioniral gorostasno krivičnost, da se je ogromnemu bogatstvu v Trstu odmerila za osebno dohodarino bagatela, beraška svota 460.000 gld. najmanj za okroglih dva milijona gold. manj, nego bi se je moralo odmeriti po najskromnejši cenitvi.

Po teh izvajanjih bodo čitatelji umeli, ako ne pretresamo vprašanja, kaki uplivi so povzročili odstranitev finančnega ravnatelja Schusterja. Kar je o tej stvari povedati, to se mora povedati le tam, kamor ne sega moč državnega pravdnika, v državnem zboru in če tega ne store slovenski poslanci, našli se bodo pač drugi možje, ki bodo namesto njih usta odprli!

Politični pregled.

Položaj. — Zadnje dni se je že mnogo govorilo o sistiranju ustave in o uvedanju federalizma, toda naposled se je obzorje vendar nekoliko zjasnilo. Vlada je bila povabila pooblaščenca nemških strank na posvetovanja o jezikovnem zakonu, s katerim hoče nadomestiti jezikovne naredbe, da tako ugodni nemški zahtevi in omogoči normalne razmere v parlamentu. O tem povabilu so se posvetovali načelniki nemških strank od nedelje do srede. Povabilo so pač odklonili, a udali so se vladi v toliko, da so se posvetovali o njenem načrtu

jezikovnega zakona. S tem so zapustili svoje prejšnje stališče, da sploh ne stopijo v dogovor z vlado, dokler jezikovnih naredb ne prekliče; odklonili so povabilo na pogajanja, a pogajali so se sami z vlado. Nemci so sicer vladni načrt jezikovnega zakona odklonili, a ker so enkrat zapustili svoje stališče in se začeli z vlado pogajati — čeprav le iz strahu, da se premeni ustava — je opravičeno sklepanje, da se bodo tudi še nadalje pogajali. Vsled tega je položaj nekoliko ugodnejši, kakor je bil zadnji čas. Ta pogajanja pa ne bodo mogla dolgo trajati, ker se mudi z nagodbo. Vlada misli sedaj sklicati drž. zkor in mu predložiti svoj načrt jezikovnega zakona.

Lex Kolisko. — Vlada ni predložila v sankcijo zakona, kateri je v zadnjem zasedanju sklenil deželni zbor dolenjeavstrijski in s katerim se je določilo, da mora biti nemščina izključni učni jezik v vseh dolenjeavstrijskih ljudskih šolah, dasi živi v tej deželi skoro pol milijona Čehov.

Izjemno stanje v Galiciji. — Protižidovskim izgreedom ali — točneje povedano — kmetskim puntom v tej deželi je konec. Ječe so prenapolnjene in na tisoče sestradanih žrtev aristokratske in židovske lakomnosti čaka sodbe. V tem pa razdeva vlada s čudovito eneržijo in brezobzirnostjo socialnodemokratsko organizacijo, dasi socialni demokratje protižidovskih izgredev niso krivi.

Žiga baron Conrad-Eybesfeld. — Bivši naučni minister v Taaffeovem kabinetu baron Conrad-Eybesfeld je te dni v starosti 77let umrl. Conrad se je rodil 11. avgusta 1821. Služboval je v Gradcu, v Mariboru, v Tamešvaru in v Milanu, dne 18. aprila 1867. pa je bil imenovan deželnim predsednikom v Ljubljani, na katerem mestu je ostal štiri leta. V tem času se je navidezno slovenski učil. Učitelj mu je bil Levstik. Dne 19. maja 1871. je bil imenovan namestnikom v Lincu, od koder je prišel naslednje leto v jednaki lastnosti na Dunaj. L. 1880. je vstopil v ministerstvo kjer je prevzel naučni portfelj. Demisijoniral je dne 5. novembra 1885. in sicer vsled razpora s slovanskimi strankami. Conrad je bil pozneje nekaj časa vodja srednje stranke v gospodski zbornici. Slovanskim narodnim težnjam je bil jako nasproten.

Hrvatska. — Zadnji čas so se začeli Madjari s posebno unemo pogajati za zjedinenje Dalmacije s Hrvatsko. Uzrok temu je, da bi radi prišli do morja, ker jim Reka ne zadostuje. Toda Dalmatinski Hrvati odklanjajo zjedinenje pod madjarsko patronanco. Zjediniti se hočejo samo z neodvisno, svoje historično državno pravo uživajočo Hrvatsko, nečejo pa, da bi postala Dalmacija madjarska satrapija.

Srbija — Pri otvoritvi srbske skupščine je kralj Aleksander obdolžil radikalno stranko, da hoče storiti velikoristno delo in odstraniti Obrenovićevo dinastijo, zato da ž njo ne bo nikdar več paktiral. Radikalna stranka je sedaj res vsa razbita in Obrenovići se trudijo, da z najsrajnejšo reakcijo onemogočijo vsako svobodnejše gibanje. Vzlic temu pride dan plačila, pride dan, ko bodo morali Obrenovići pobrati šila in kopita, čeprav jih Avstrija na vso moč podpira.

Papež. — Papež je dajal zadnje dni zopet avdijence, toda zdravje njegovo je tako slabo, da resno vznemirja vaticanske kroge. Papež ve dobro, kako je ž njim in je to v pogovorih z monsign. Marzolinijem, s prof. Lapponijem iz z grofom Peccijem tudi že opetovano povedal. Naravni propad moči so pospešile še za papeža jako žalostne zunanje okolnosti, zlasti revolucija v Milanu, pad Melineovega ministerstva in zmaga francoskih radikalcev ter še posebno poraz Španske.

Kreta. — Francija, Rusija, Angleška in Italija so sklenile, da izroče notranjo upravo Krete sedanji kretske narodni skupščini, katero bi nadzirali admirali ondi stacioniranih ev-

ropskih brodovij dotlej, da dobi Kreta definitivnega guvernerja. Turčija je odgovorila, da je omenjena skupščina le družba vstašev, ki so nevarni imetku, trgovini, obrtniji in miru Turkov in da odklanja Turčija vsako odgovornost za posledice, ki utegnejo nastati vsled postopanja rečenih velesil.

Balkanska zveza. Bolgarski knez Ferdinand je te dne obiskal rumunskega kralja. To je dunajske in peštanske kroge zopet vznemirilo, ker domnevajo, da se je pri tej priliki skovala nova balkanska zveza mej Črnogoro, Bolgarsko in Rumunsko, da zapro Avstriji pot na Balkan in da za to zvezo stoji Rusija.

Rusija in Italija. — Odkar se je črnogorska princezinja Helena poročila z italijanskim prestolonaslednikom, je razmerje mej Rusijo in Italijo prav dobro. Zdaj misli italijanski prestolonaslednik potovati v Rusijo. Temu potovanju se v diplomatičnih krogih pripisuje velika važnost. češ, da je dokaz tesnega prijateljstva mej Italijo in Rusijo. Kmalu po tem potovanju italijanskega prestolonaslednika, pride rusko brodovje v razna italijanska pristanišča, naposled pa pride sam ruski car, da obiše kralja Umberta.

Špansko-ameriška vojska. — Navzlic silnim porazom, kateri so zadeli Špansko, ta še ne misli na mir. Tekom desetih tednov so Amerikanci uničili obe španski brodovji in zdaj ima Španska samo še nekaj starih bark, katere vojnim ladijam niso podobne in niso za nobeno rabo. Amerikanci oblegajo sedaj Santjago, katero mesto se bo moralo v kratkem udati. Ob enem so poslali manjše brodovje pod vodstvom admirala Watsona v Evropo, da bombardira španska obrežna mesta. Položaj Španske je čedalje kritičnejši, a vlada vender neče prositi miru, ker se boji, da bi v tem slučaju postala dinastija nemogoča. Samo radi dinastije trosi milijone in milijone, spravlja državo in vse prebivalstvo v najobupnejši položaj in goni stotisoče poštenih ljudi v smrt! Španska je pač blizu konca in to je še jedino, kar tolaži človeka, ker vidi, da vlada nad nami vse maščujoča roka pravičnosti, katera si je sicer malo simpatične Amerikance izbrala, da kaznujejo Špance za vse grehe, katere so storili človeštvu. Španci so svojo usodo popolnoma zaslužili.

Obrtnija.

Gradivo za statistiko slovenskih posojilnic l. 1897.*

Spisal Ivan Lapajne.

Glede posojilništva smo bili začeli Slovenci že pred 30 leti Čehe posnemati. Ko je dični domoljub g. dr. Jos. Vošnjak pred 30 leti po Češkem potoval, videl je skoro v vsaki vasi češko „založno“. Na to je začel on prvi Slovence na posojilnice opozarjati. Od takrat nam Slovence Čehi služijo za vzor na tem denarnem polju. Tudi glede sestavljanja statistike o svojih posojilnicah se ravnamo po češkem vzoru. „Letopis slovenskih posojilnic“, ki prinaša to našo velevažno statistiko, je sestavljen skoro čisto po vzoru „Statistike založen českých v Čechach na Moravě a ve Slezsku“. Osobito prinaša poslednji letnik, ki ga je sestavil g. A. Endlicher, mnogo poučljive tvarine, urejene

*) »Novice« bodo od slej redno poročale o stanju slovenskih posojilnic. Prejemajo tudi dopise in zaključke od posameznih posojilnic brezplačno.

po češkem vzgledu. Ker se pa ta obširna tvarina ne more dosti pred koncem vsakega leta za javnost v celoti prikrojiti in objaviti, hočemo tu, kakor smo obljubili, v odlomkih in perijodično priobčevati gradivo za statistiko slovenskih posojilnic l. 1897. Posnetke iz letnih računov posameznih slovonskih posojilnic hočemo tu podajati v tistem redu, v katerem nam računi v roko prihajajo. Za zdaj smo iz njih posneli le te-le zelo važne podatke, namreč: upravno leto (t. j. starost posojilnice), denarni promet, dobiček (prebitek) in velikost zadružnih zakladov. Iz teh malih podatkov se že da nekoliko sklepati, kakošen obseg, delokrog in uspeh ima ta in druga posojilnica.

Tekoče število	Posojilnica	Upravno leto	V goldinarjih		
			Denarni promet	Dobiček	Za-družni zakladi
I. Koroške posojilnice.					
1	Glinje	9	110702	369	2488
2	Sv. Lenart pri sedmih Studencih	5	45030	306	510
3	Spodnji Dravograd	10	96933	824	5503
4	Slovenski Plajberg	12	5987	59	556
5	Suha	6	25057	166	555
6	Sinčaves	8	81730	85	3163
7	Prevalje	6	136740	38	3193
8	Celovec	9	185868	368	4411
9	Ziljska Bistrica	6	73431	423	526
10	Bekštanj v Ločah	12	199896	413	3505
11	Tinje	8	22150	74	387
12	Šmihel pri Pliberku	9	83256	927	4994
13	Črna	7	65966	221	966
14	Št Jakob v Rožu	25	373876	183	11300
15	Velikovec	7	233711	384	3861
16	Št. Štefan na Zili	3	56515	211	256

II. Kranjske posojilnice.

1	Radeče	4	68864	551	1440
2	Sodražica	2	41815	143	13
3	Loški potok	2	127394	730	211
4	Št. Jernej	3	49123	217	332
5	Litija	3	249140	1635	4001
6	Metlika (I. dolenska)	22	1218820	1581	14348
7	Radovljica	7	611398	1696	7150
8	Sv. Križ pri Litiji	2	33053	105	36
9	Gorje	3	92640	292	470
10	Stara Loka	2	45416	17	20
11	Metlika (II)	3	37520	320	510
12	Črni vrh nad Idrijo	3	50519	203	317
13	Krško (okr. pos.)	13	202394	872	6109
14	Črnomelj	13	309880	1394	10690
15	Moravče	2	101228	334	383
16	Vrhnika	16	809606	3421	33978
17	Mokronog	4	15664	433	625
18	Vipava	2	210326	630	781
19	Srednjavas	3	86576	389	737